

Kontekst polityki

Stopniowo umacnia się globalny konsensus w kwestiach ochrony środowiska – szczególnie w odniesieniu do zmiany klimatu i wynikających z niej zagrożeń – z uwzględnieniem problematyki braku dostępności zasobów, niepewności klimatu, zaburzeń społecznych i wysokich kosztów gospodarczych. Rośnie też świadomość odnośnie do zróżnicowanego wpływu kwestii ochrony środowiska na sytuację kobiet i mężczyzn oraz tego, jak różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn zmniejszają możliwości kobiet do reagowania na takie zagrożenia; świadomość tę wzmacnia rozróżnienie odmiennych nawyków konsumpcyjnych kobiet i mężczyzn.

Łagodzenie zmiany klimatu w UE na poziomie ogólnym:

wdrażanie środków z zakresu efektywności energetycznej, zrównoważonego transportu oraz wychwytywania i składowania dwutlenku węgla, a także przyjęcie pionierskiej roli w kontekście międzynarodowych konwencji o zmianie klimatu.

W konkluzjach Rady Unii Europejskiej (czerwiec 2012 r.):

- podkreślono pilną potrzebę poprawy równości płci w procesach decyzyjnych dotyczących łagodzenia zmian klimatycznych, szczególnie w sektorze transportu i w sektorze energetycznym,
- podkreślono fakt, że uprzedzenia związane z płcią sprzyjają utrwalaniu segregacji płciowej w systemie edukacji i na rynku pracy, w tym również w obszarach zielonej gospodarki, które mają najistotniejsze znaczenie dla łagodzenia zmian klimatu (np. w sektorze transportu i w sektorze energetycznym).

Parlament Europejski (2007–2012):

- wzywa państwa członkowskie i Radę do zadbania o to, by działania dotyczące zmiany klimatu nie wpłynęły negatywnie na równość płci, oraz do uwzględnienia aspektu płci w polityce klimatycznej,
- proponuje przejście na zieloną gospodarkę i wzywa do prowadzenia badań na temat jej wpływu na sytuację kobiet oraz ich roli w transformacji w tym kierunku.

Komisja Europejska:

uważa energię i transport za dziedzinę priorytetową (COM(2013) 216 final).

Cele strategiczne pekińskiej platformy działania i wskaźniki na szczeblu UE

- K.1.** Aktywne włączanie kobiet w procesy decyzyjne dotyczące ochrony środowiska na wszystkich szczeblach.
- K.2.** Uwzględnianie aspektów i perspektyw dotyczących płci w polityce i programach zrównoważonego rozwoju.
- K.3.** Wzmacnianie lub tworzenie na szczeblu krajowym, regionalnym i międzynarodowym mechanizmów oceny wpływu polityki rozwojowej i środowiskowej na sytuację kobiet.

Wskaźniki dotyczące tego kluczowego obszaru zostały opracowane niedawno z inicjatywy duńskiej prezydencji Rady UE. Ze względu na istotne znaczenie wyzwań dotyczących ochrony środowiska dla sytuacji kobiet wskaźniki te koncentrują się na wpływie kobiet na ważne płaszczyzny decyzyjne w obszarze zmiany klimatu, a zwłaszcza łagodzenia zmiany klimatu. Ponadto służą one ocenie odsetka kobiet i mężczyzn w dziedzinie nauk przyrodniczych i technicznych, a także ocenie segregacji płciowej w kontekście wyborów edukacyjnych. Natomiast wskaźniki dotyczące drugiego i trzeciego celu strategicznego obszaru K pekińskiej platformy działania nie są na razie dostępne. Celom tym – wymagającym skuteczniejszego włączenia perspektywy płci do polityki i programów środowiskowych – należy zatem poświęcić uwagę.

Aktualne dane i informacje publikowane są przez Europejski Instytut ds. Równości Kobiet i Mężczyzn w bazie danych „Women and men in the EU – facts and figures” (Kobiety i mężczyźni w UE – fakty i liczby) pod adresem <http://eige.europa.eu/content/women-and-men-in-the-eu-facts-and-figures>

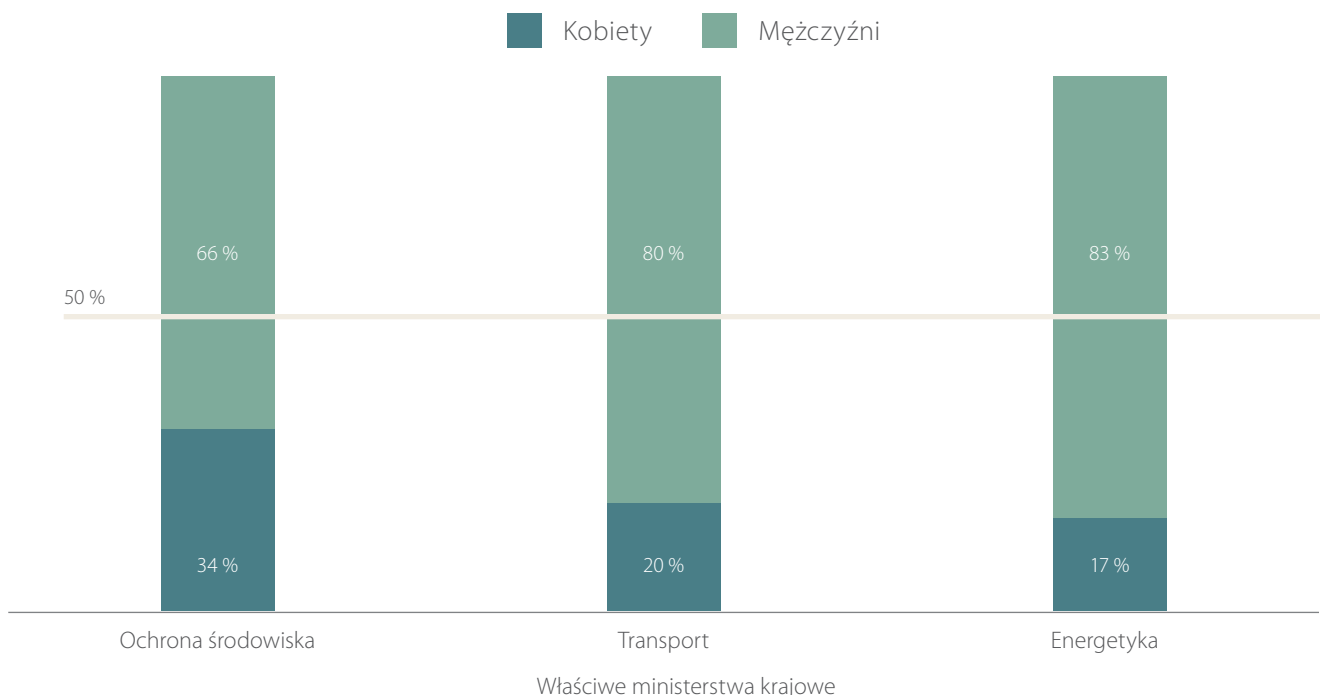
Ustalenia na podstawie danych z UE

Włączanie kobiet w procesy decyzyjne dotyczące ochrony środowiska postępuje powoli

Angażowanie kobiet w strategiczne decyzje dotyczące klimatu nie jest jedynie wymogiem demokracji, ale ma istotne znaczenie dla oceny wpływu polityki i programów środowiskowych na sytuację kobiet i mężczyzn. Większość

ODSETEK KOBIET NA STANOWISKACH WYSOKIEGO SZCZEBLA W MINISTERSTWACH KRAJOWYCH, 2011 R.

Źródło: EIGE, Równość płci a zmiana klimatu, 2012 r.

decydentów w UE w tym obszarze stanowią mężczyźni, a najwyższe szczeble ministerstw krajowych zajmujących się zmianą klimatu są przez nich zdominowane. W 2013 r. kobiety zajmowały w UE ogółem 19% wyższych stanowisk ministerialnych i 34% najwyższych stanowisk administracyjnych w resortach ochrony środowiska, energetyki i transportu.

W przypadku sektora ochrony środowiska kobiety częściej niż w energetyce i transporcie docierają na stanowiska najwyższego szczebla. W 2011 r. kobiety były najlepiej reprezentowane w ministerstwach ochrony środowiska, gdzie zajmowały ok. jednej trzeciej najwyższych stanowisk (34%).

Kobiety są również w dalszym ciągu niedostatecznie reprezentowane w instytucjach do spraw klimatu na szczeblu unijnym. W 2013 r. zajmowały one około jednej czwartej (27%) stanowisk decyzyjnych we właściwych dyrekcjach generalnych Komisji Europejskiej.

Wydaje się, że kobiety są lepiej reprezentowane w komisjach Parlamentu Europejskiego zajmujących się klimatem (2010–2014): stanowią one 38% członków takich komisji, z najlepszą reprezentacją na płaszczyźnie ochrony środowiska – 49% w Komisji Ochrony Środowiska Naturalnego, Zdrowia Publicznego i Bezpieczeństwa Żywności.

Wciąż daje się zauważyć efekt „szklanego sufitu” na poziomie krajowym i unijnym, czemu towarzyszy proporcjonalny spadek liczby kobiet na stanowiskach najwyższego szczebla.

Zwiększyła się liczba kobiet w międzynarodowych procesach decyzyjnych dotyczących zmiany klimatu

Największy wzrost liczby kobiet odnotowano w głównych instytucjach ONZ do spraw klimatu, szczególnie w organach

pomocniczych Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, gdzie w latach 2009–2012 reprezentacja kobiet systematycznie się zwiększała.

W ciągu ostatnich pięciu lat wzrosła również, choć w mniejszym stopniu, liczba kobiet w składzie delegacji na konferencję stron ONZ: z 36% (lata 2004–2008) do 39% (lata 2008–2012).

Mężczyźni nadal dominują wśród absolwentów kierunków technicznych

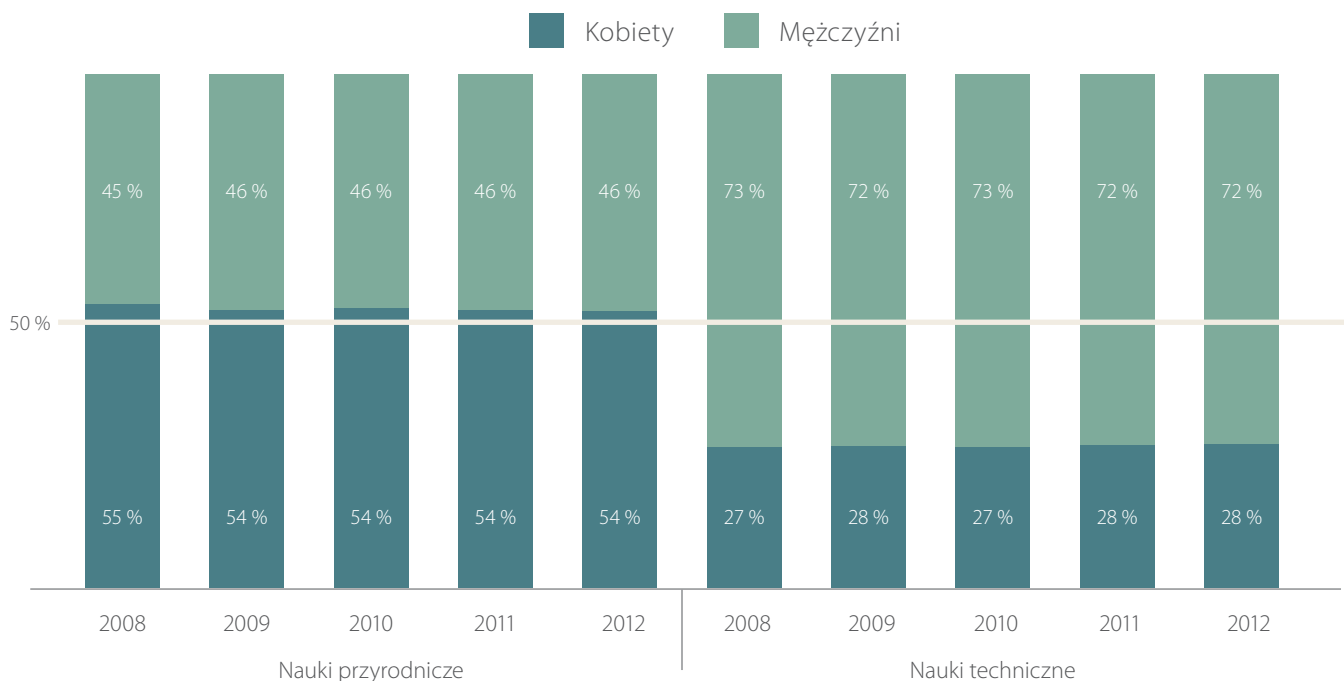
Zwyczajową bazą dla kariery zawodowej w sektorze ochrony środowiska, sektorze energetycznym i sektorze transportu jest siedem obszarów klasyfikowanych jako nauki przyrodnicze (nauki o życiu i nauki fizyczne) lub techniczne (nauki inżynieryjno-techniczne, produkcja i przetwórstwo, architektura i budownictwo, usługi transportowe, ochrona środowiska). W skali całej UE występuje dobra równowaga płci w dziedzinie nauk przyrodniczych, choć mężczyźni w dalszym ciągu dominują wśród absolwentów kierunków technicznych.

Zakładając, że dostęp do zatrudnienia w dziedzinach związanych z ochroną środowiska wymaga kwalifikacji z powyższych obszarów, należy stwierdzić, że kobiety mają niewielkie lub ograniczone szanse na zdobycie zatrudnienia i karierę w omawianych branżach. W 2010 r. kobiety stanowiły w UE zaledwie jedną piątą (22%) ogółu zatrudnionych w sektorach związanych z zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, parę wodną i powietrze do układów klimatyzacyjnych, transportem i magazynowaniem.

Kwalifikacje związane z wykształceniem to nie jedyna bariera, która może utrudnić uczestnictwo i karierę kobiet w sektorze energetycznym i w sektorze transportu. Wśród pozostałych czynników można wymienić utrzymujące się

ODSETEK KOBIEC WŚRÓD ABSOLWENTÓW STUDIÓW WYŻSZYCH W DZIEDZINIE NAUK PRZYRODNICZYCH I TECHNICZNYCH, LATA 2008–2012

Źródło: Eurostat, Statystyki oświatowe.

stereotypy płci, konieczność częstych wyjazdów, a także niesprzyjające kobietom środowisko pracy.

Można jednak założyć, że wykształcenie i wyszkolenie z zakresu nauk technicznych ułatwia zdobycie zatrudnienia w omawianych branżach. W tym kontekście niedostateczna reprezentacja kobiet wśród absolwentów w tych

dziedzinach utrudnia realizację strategii „Europa 2020”, której celem jest walka z segmentacją pracowników na rynku pracy. Ponadto zagraża ona realizacji celów europejskiej strategii na rzecz równości kobiet i mężczyzn (2010–2015), w ramach której segregację w dziedzinie kształcenia i na rynku pracy uznano za jedną z głównych przyczyn różnicowania wynagrodzenia ze względu na płeć.

Korzystne inicjatywy

Włączając aspekty płci do procesów decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska, **państwa członkowskie wykorzystują zróżnicowane metody**. Na przykład w ramach austriackiego programu klimatycznego promowano aktywne włączanie kobiet do procesów decyzyjnych dotyczących polityki ochrony środowiska, a także uwzględnianie perspektywy płci. Władze austriackiej stolicy od ponad dwudziestu lat praktykują planowanie z uwzględnieniem aspektu płci i problematyka płci jest dobrze ugruntowana w urbanistyce Wiednia. W Niemczech Federalne Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody, Budownictwa i Bezpieczeństwa Jądrowego (BMUB) stosuje równość płci jako przewodnią zasadę zarówno w zakresie własnych kompetencji, jak i w odniesieniu do finansowania projektów za pośrednictwem podmiotów powiązanych.

Szerszy zakres uwzględnienia aspektu płci odnotowała Litwa, gdzie od 2003 r. temat kobiet i środowiska jest przedmiotem krajowych programów na rzecz równych szans dla kobiet i mężczyzn. Programy te obejmowały promocję współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi poprzez włączanie problematyki równości do projektów z zakresu ochrony środowiska i poprzez rządowe programy środowiskowe, w tym m.in. dzięki możliwości równego korzystania z wyników takich projektów. W Słowenii w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 systematycznie propagowano równe szanse i dostęp do wszystkich środków. W nowym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 przyjęto cele z zakresu zrównoważonego rozwoju, a środki dotyczące rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich mają posłużyć do poprawy standardu życia i wzmocnienia równości płci. W Czechach w 2010 r. Ministerstwo Ochrony Środowiska opracowało metodę włączenia perspektywy równości płci do projektów i planów o istotnym wpływie na środowisko, takich jak plany inwestycji budowlanych, zieleni miejskiej i usług transportowych, dotyczących np. przeciwdziałania wyciekom substancji ściśle związanych ze zdrowiem kobiet i usuwania takich wycieków.

POSTĘPY I TRUDNOŚCI W OBSZARZE K: KOBIETY I ŚRODOWISKO

POSTĘPY

- Reprezentacja kobiet na stanowiskach decyzyjnych do spraw ochrony środowiska oraz w składzie delegacji do organów pomocniczych UNFCCC uległa poprawie.
- Zwiększyła się obecność kobiet wśród absolwentów kierunków związanych z ochroną środowiska i wśród osób wykonujących zawody w tej dziedzinie.
- Wzrosło znaczenie debaty na temat wzajemnych powiązań pomiędzy zmianą klimatu a problematyką płci.
- Państwa członkowskie dążą do zwiększenia obecności kobiet w obszarze edukacji naukowo-technicznej.

TRUDNOŚCI

- Globalne wyzwania takie jak zmiana klimatu mają różny wpływ na sytuację kobiet i mężczyzn.
- Reprezentacja kobiet w procesach decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska jest niewystarczająca na wszystkich szczeblach (krajowym, europejskim i międzynarodowym).
- Kobiety są w niedostatecznym stopniu reprezentowane wśród absolwentów wszystkich kierunków związanych z ochroną środowiska, w szczególności wśród absolwentów, specjalistów i osób na stanowiskach politycznych w obszarze energetyki i transportu.
- Uwzględnianie aspektu płci w polityce ochrony środowiska wiąże się z wieloma wyzwaniami, a cele dotyczące płci są rzadko do niej włączane.
- Poziom wiedzy na temat modeli wytwarzania i użytkowania energii uwzględniających aspekt płci jest niewystarczający.

Kierunki przyszłych działań UE

- Lepsze zrozumienie związków pomiędzy problematyką płci a problematyką ochrony środowiska w celu ustalenia wpływu polityki lub programów z zakresu ochrony środowiska na sytuację kobiet i mężczyzn.
- Skuteczne uwzględnianie problematyki płci w ramach reagowania na globalne wyzwania (takie jak zmiana klimatu czy ekologiczny wzrost gospodarczy).
- Uznanie faktu, że kobiety mogą być bardziej narażone na następstwa zmiany klimatu, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu na sytuację kobiet należących do mniejszości.
- Zapewnienie wrażliwości polityki na kwestie płci poprzez równoważenie reprezentacji kobiet na stanowiskach decyzyjnych stosownie do potrzeb i wkładu kobiet.

MISSING TRANSLATIONS

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE)

Das Europäische Institut für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist das EU-Kompetenzzentrum für Gleichstellungsfragen. Das EIGE unterstützt politische Entscheidungsträger und alle relevanten Einrichtungen in ihren Bemühungen zur Verwirklichung der Gleichstellung von Frauen und Männern in Europa und darüber hinaus, indem es spezifisches Fachwissen sowie verlässliche und vergleichbare Daten zur Gleichstellung in Europa bereitstellt.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu>

Das Ressourcen- und Dokumentationszentrum (RDC) des Europäischen Instituts für Gleichstellungsfragen (EIGE) ist ein innovatives und praktisches Instrument, das dabei hilft, wichtige Ressourcen zur Geschlechtergleichstellung zu finden, den Austausch von Wissen unter den an der Gleichstellungspolitik und -praxis interessierten Personen erleichtert und einen Online-Bereich für Diskussionen und Debatten bietet.

Weitere Informationen: <http://eige.europa.eu/content/rdc>

Kontakt:

Europäisches Institut für Gleichstellungsfragen
Gedimino pr. 16, LT-01103 Vilnius, LITAUEN
Tel. +370 521574-44/00

facebook.com/eige.europa.eu

twitter.com/eurogender

youtube.com/eurogender

<https://eurogender.eige.europa.eu>

ISBN 978-92-9493-273-0

doi:10.2839/6993

MH-04-15-022-PL-N